

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Κ. Ι. Πεσμαζόγλου

Ευνέντευξη Τύπου, Σάββατο, 29 'Απριλίου 1972

Στις άρχές του 1967 ή ελληνική οικονομία ήταν ισχυρή και ή νομισματική και συναλλαγματική κατάσταση άσφαλής. 'Ακριβής άξιολόγηση των οικονομικών εξελίξεων της 'Ελλάδος περιέχεται στην Έκθεση του Διοικητού της Τραπεζής της 'Ελλάδος για τό 1966 που δημοσιεύτηκε την 20η 'Απριλίου 1967, δηλαδή σε άνύποπτο χρόνο και ύπό άδέσμευτο δημόσιο έλεγχο, καθώς και σε ύπόμνημα της Διεθνούς Τραπεζής του Φεβρουαρίου 1967. Τότε δέν δικαιολογούσε την άναστολή των δημοκρατικών διαδικασιών ό ήθεν για την έξασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξεως του τόπου. Ένας τέτοιος ισχυρισμός άλλωστε είναι όπωσδήποτε άπαράδεκτος άφού θά έσήμαινε και την έγκατάλειψη της δημοκρατίας στις χώρες που άντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες.

Η πορεία της ελληνικής οικονομίας από τό 1967 δέν δικαιολογεί έστω και έκ των ύστέρων τή μεταβολή του 'Απριλίου 1967, - άνεξάρτητα από τό ότι ένα τέτοιο έπιχείρημα θά ήταν ήθικά και πολιτικά όπωσδήποτε άνεπίτρεπτο. Μέ έφαρμογή των καθιερωμένων κριτηρίων προκύπτει ότι (α) ό έπιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στά κυριώτερα μεγέθη είναι καλύτερες στις τελευταίες τετραετίες σε σύγκριση πρός την έπιτάχυνση της οικονομικής πρόδου στη δεκαετία 1957-66 και στους ρυθμούς της τετραετίας 1963-66 (β) ό άνασχητικές έπιδράσεις είναι σοβαρές από τό ίσοζύγιο πληρωμών, τίς πιστωτικές εξελίξεις και την άναστολή σημαντικών πολιτικών διαδικασιών στο πλαίσιο της Συμφωνίας Συνδέσεως της 'Ελλάδος μέ την Εύρωπαϊκή Κοινότητα.

Όρισμένες ένδείξεις, που έπίμονα προβάλλονται στην 'Ελλάδα και τό έξωτερικό, είναι παραπλανητικές για την άκριβή έκτίμηση της πορείας και των προοπτικών της ελληνικής οικονομίας. Η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, που ξεπέρασε τά 1000 δολλ. τό 1971, πραγματοποιήθηκε παρά τή μείωση του

μέσου έτήσιου ρυθμού ανάπτυξεως του έθνικου προϊόντος από 7,65% στην τετραετία 1963-66 σε 6,2% στην τετραετία 1967-70 ή 7% στην τετραετία 1968-71. Η πραγματική αύξηση της συνολικής καταναλώσεως μετά το 1967 έχει έτήσιο ρυθμό 6,2% - 6,3% που είναι περίπου ίσος με το μέσο έτήσιο ρυθμό της δεκαετίας 1957-66 και κατώτερος του 7,6% της τετραετίας 1963-66. Η επέκταση των σύγχρονων μορφών καταναλώσεως, που συχνά επισημαίνεται, οφείλεται σε διάφορα αίτια: (α) Είναι το αποτέλεσμα της άνοδου των εισοδημάτων, ιδίως στα αστικά κέντρα που συνοδεύεται από ταχύτερη διεύρυνση και ανάπτυξη της ζήτησεως διαρκών καταναλωτικών ειδών* (β) Οφείλεται στη μεγάλη αύξηση του τραπεζικού δανεισμού που ενώ γίνεται για την υποκίνηση της επιχειρηματικής δράσεως οδηγεί παράλληλα σε ποικίλες πιστωτικές διαρροές με έντασχημα της καταναλώσεως οικονομικά ισχυροτέρων ομάδων και γενική επέκταση των πωλήσεων με πιστώσεις* (γ) Συνδέεται και με τη μαζική μετανάστευση (που ή καθαρή μεταβολή της είναι τα τελευταία χρόνια περίπου διπλάσια από την πιθανή αύξηση της απασχολήσεως) και προκαλεί στενότητες εργατικού δυναμικού και την απίστευτη για την Ελλάδα εισαγωγή εργατών από την Αφρική. Οι μετανάστες και τα έμβάσματά των και ή τουριστική κίνηση, που επαναλήφθηκε έντονα από το 1970, διαδίδουν και ενισχύουν τις σύγχρονες καταναλωτικές συνήθειες και σε έπαρχιακά κέντρα.

Τά συμπτώματα αυτά δεν ανατρέπουν τά συμπεράσματα για την πορεία και τις προοπτικές της παραγωγικής ανάπτυξεως της χώρας, όπως προκύπτουν από τις ακόλουθες διαπιστώσεις, που στηρίζονται σε δημοσιευμένες στατιστικές και σε ανακοινώσεις ή εκτιμήσεις αρμοδίων και υπευθύνων.

1. Μεγάλη επιβράδυνση στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέως.

Ο ρυθμός αύξσεως του εισοδήματος από αγροτικές δραστηριότητες μειώθηκε από 4,2% στην τετραετία 1963-66 σε 2,6 στην τετραετία 1967-70 ή 2% στην τετραετία 1968-71. Τά ποσοστά μετά το 1967 άντιστοιχούν στο μισό ή είναι χαμηλότερα από το μισό

του 5% που ήταν η πρόβλεψη των άρμοδίων για τη πενταετία 1968-72.

Έντονη είναι και η επιβράδυνση της αύξησης του εισοδήματος από τις αγροτικές δραστηριότητες σε τρέχουσες τιμές, που αντιστοιχεί σε μία τετραετία σε ποσό μεγαλύτερο από το σύνολο των αγροτικών χρεών που διαγράφηκαν το 1968.

Η κάμψη της πρόβλεψης στον αγροτικό τομέα δεν είναι άσχετη και με την κατακόρυφη πτώση στο μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης των ελληνικών αγροτικών εξαγωγών από 12% περίπου στην τετραετία 1963-66 σε 2,5% περίπου στη τετραετία 1967-70 και 1,7% στη τετραετία 1968-71. Οι δυσχέρειες και άβεβαιότητες στις εξαγωγές των ελληνικών αγροτικών προϊόντων σε υψηλό βαθμό οφείλονται στη διακοπή της "αγροτικής έναρμονίσεως" με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η διαδικασία αυτή, που έχει ανασταλή μετά τον Απρίλιο του 1967, σκοπό είχε τον καθορισμό των λεπτομερειών για την έμπορία των ελληνικών προϊόντων και την οικονομική ενίσχυση των Ελλήνων αγροτών σε εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως που είχε συμφωνηθεί στη Συμφωνία των Αθηνών.

2. Σημαντική κάμψη στο ρυθμό αύξησης των ιδιωτικών επενδύσεων στη βιομηχανία.

Ο ρυθμός αύξησης των ιδιωτικών επενδύσεων στη βιομηχανία σε σταθερές τιμές από 23,5% στην τετραετία 1963-66 μειώθηκε σε 11% στην τετραετία 1967-70 και υπολογίζεται σε 15-16% στην τετραετία 1968-71. Η συνέχιση στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής και των βιομηχανικών εξαγωγών τα τελευταία χρόνια κατά μέγα μέρος οφείλεται σε επενδύσεις που υπολογίζεται ότι κατά τα 2/3 περίπου πραγματοποιήθηκαν πριν από το 1967.

3. Δημόσια οικονομικά: Ξεαιρετική φορολογική μεταχείριση υπέρ ορισμένων οικονομικά ισχυρών ομάδων χαμηλοί ρυθμοί αύξησης στις δημόσιες δαπάνες για την παιδεία και τις Κοινωνικές Υπηρεσίες.

Τα τελευταία χρόνια καθιερώθηκαν ξεαιρετικές φορολογικές ρυθμίσεις που από τη φύση τους όφελον έντονα ορισμένες οικονο-

μικά Ισχυρές ομάδες. Τά αποτελέσματα από τή μεταχείριση αὐτή γιά τήν οικονομική ἀνάπτυξη τῆς χώρας εἶναι τουλάχιστον ἀμφίβολα. Χαρακτηριστική καί ἀπαράδεκτη πάντως εἶναι ἡ κατάργηση τῆς φορολογίας κληρονομιῶν, δωρεῶν καί προικῶν γιά τά πλοῖα.

Τό μέσο ἐτήσιο ποσοστό αὐξήσεως τῶν δημόσιων δαπανῶν γιά τήν ἀμυνα καί τή δημόσια ἀσφάλεια στήν τριετία 1967-69 (ἀπολογιστικά στοιχεῖα γιά τό πλήρες οἰκονομικό ἔτος 1970 δέν εἶναι διαθέσιμα) εἶναι ὀφηλότερο ἀπό 21% ἐνῶ τά ἀντίστοιχα ποσοστά εἶναι 7% γιά τή δαπάνη τοῦ Ἰπουργείου Παιδείας καί 8% γιά τό σύνολο τῶν δαπανῶν τῶν Ἰπουργείων Κοινωνικῶν Ἰγηρεσιῶν καί Ἔργασίας κατά τίς στατιστικές τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Οἱ ρυθμοί γιά τήν τετραετία 1967-70 δέν φαίνεται νά εἶναι αἰσθητά διάφοροι.

4. Μεγάλη αὔξηση τοῦ τραπεζικοῦ δανεισμοῦ πρός τόν ἰδιωτικό τομέα μέ ἀμετάβλητους ἢ χαμηλότερους ρυθμούς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος, τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καί τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων.

Ὁ ρυθμός αὐξήσεως τῶν τραπεζικῶν πιστώσεων πρός τόν ἰδιωτικό τομέα ἀπό 14% στήν τετραετία 1963-66 καί 19% στήν τετραετία 1967-70 ἔφθασε τό 22,5% στή διετία 1970-71. Οἱ ρυθμοί στήν τελευταία διετία εἶναι περισσότερο ἀπό διπλάσιοι τῶν ἀντίστοιχων ρυθμῶν αὐξήσεως τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος (σέ τρέχουσες τιμές), τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καί τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου (σέ τρέχουσες τιμές). Ἀπό ἄλλες ἐκτιμήσεις προκύπτει ὅτι τό ποσοστό καλύψεως τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων ἀπό διάφορες μορφές χρηματοδοτήσεως, αὐξήθηκε κατά τά 2/3 σχεδόν ἕως τό διπλάσιο, σέ σύγκριση πρός τά ἀντίστοιχα ποσοστά τῆς περιόδου 1963-66.

Οἱ διαπιστώσεις αὐτές σημαίνουν μικρότερη καί μειούμενη ποσοστιαία συμμετοχή τῶν ἐπιχειρηματικῶν κεφαλαίων στίς ἐπενδύσεις καί ἐπομένως ἀσθενέστερη ἀνάληψη κινδύνων καί περιορισμό στή δανειοληπτική ἱκανότητα γιά μελλοντικές ἐπιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

5. Μεγάλη διεύρυνση έλλειμματος από τρέχουσες συναλλαγές και "βασικού" έλλειμματος Ισοζυγίου πληρωμών.

Ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών από 13,5% στην τετραετία 1963-66 μειώθηκε σε 11,1% στην τετραετία 1967-70 και 8,5% στην τετραετία 1968-71. Παρά τή σχετική σταθερότητα στο ρυθμό αύξησης των πληρωμών για εισαγωγές και τή σημαντική άνοδο των άδηλων εισπράξεων τα τελευταία δύο χρόνια τό έλλειμμα από τρέχουσες συναλλαγές (δηλαδή ή διαφορά μεταξύ πληρωμών για εισαγωγές και άδηλες συναλλαγές και των εισπράξεων από εξαγωγές και άδηλες συναλλαγές) από 264 εκατ. δολλ. τό 1966 έφθασε τά 361 εκατ. δολλ. τό 1971. Η αύξηση μεταξύ των δύο αυτών έτών είναι περίπου 35% και είναι μάλλον άπίθανη ή πραγματοποίηση τής προβλέψεως των ύπευθύνων για μείωση κατά 10% του έλλειμματος από τρέχουσες συναλλαγές τό 1972 σε σχέση μέ τό 1966.

Οι εξελίξεις στο Ισοζύγιο πληρωμών διεθνώς άναλύονται μέ τίς μεταβολές του λεγόμενου "βασικού" έλλειμματος, που είναι ή διαφορά του έλλειμματος από τρέχουσες συναλλαγές, άφου άφαιρεθ ή καθαρή είσοδη μακροπροθέσμων κεφαλαίων από ιδιώτες και τό Δημόσιο, χωρίς τά λαμβάνονται άπ' όψει βραχυπρόθεσμοι δανεισμοί καθώς και άλλοι έξισοροποιητικοί δανεισμοί από τίς νομισματικές άρχές. Κατά τά στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ή βασική θέση του Ισοζυγίου πληρωμών τής Ελλάδος από πλεόνασμα στη συνολική περίοδο 1960-66 (όπως δημοσιεύεται στην έτήσια έκθεση ΔΝΤ του 1970, σελ. 101), μεταστράφηκε σε μέσο έτήσιο έλλειμμα 67 εκατ.δολλ. στην τετραετία 1967-70 ή 101 εκατ. δολλ. στην τετραετία 1968-71 και ύπολογίζεται σε 145 εκατ. δολλ. για τό 1971.

Η Ελλάς στερήθηκε περίπου 200 εκατ. δολλ. στην πενταετία 1967-71 από κάμψη των τουριστικών εισπράξεων που δέν άναπληρώθηκε από τήν έκτάκτως ύψηλή άνοδο του 1971. Στερήθηκε επίσης μακροπρόθεσμο δανεισμό ή και άλλα κεφάλαια από τήν Εύρωπαϊκή Κοινότητα 200 εκατ. δολλ. περίπου, για περίοδο 5 έτων περίπου, μετά τήν άναστολή μεγάλων τμημάτων

της Συμφωνίας Συνδέσεως. Καί Οί δύο αυτές εξελίξεις οφείλονται, όπως είναι γνωστό, στη διακοπή των δημοκρατικών διαδικασιών τον Απρίλιο του 1967. Η στέρηση εξωτερικών πόρων συνολικού ποσού 400 εκατ. δολλ. από τις δύο άνωτέρω αίτιες αντιστοιχεί σε ποσά 440 ή 600 εκατ. δολλ. περίπου που χρειάστηκαν να εξασφαλισθούν στις τετραετίες 1967-70 ή 1968-71, αντίστοιχα, με "χειρισμούς ανάγκης" δηλαδή έκτακτους δανεισμούς βραχείας ή μέσης προθεσμίας. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών είναι και ο υπερδιπλασιασμός του εξωτερικού χρέους της χώρας (χωρίς το προπολεμικό) από 1.100 εκατ. δολλ. περίπου στο τέλος του 1966 σε 2.400 εκατ. δολλ. περίπου στο τέλος του 1971.

Η αύξηση του συναλλαγματικού αποθέματος τό 1971, από 273 εκατ. δολλ. στο τέλος του 1966 σε 503 εκατ. δολλ. στο τέλος του 1971, δεν είναι άσχετη με τον υπερδιπλασιασμό μεταξύ των δύο αυτών ετών του συνόλου των αποθεμάτων των χωρών "λοιπών αναπτυγμένων περιοχών" όπως εμφανίζονται στις στατιστικές του ΔΝΤ (που περιλαμβάνει εξαπλασιασμό περίπου του αποθέματος της Τουρκίας από 150 εκατ. δολλ. για σειρά ετών σε 773 εκατ. δολλ. στο τέλος του 1971). Η αύξηση του συναλλαγματικού αποθέματος της Ελλάδος τό 1971 οφείλεται κατά 70 εκατ. δολλ. περίπου στην άνοδο των "λοιπών" καταθέσεων σε υνάλλαγμα, που είναι κατά μέγα μέρος διαρκείας μικρότερης των 12 μηνών και προέρχονται από βραχυπρόθεσμα κεφάλαια ανεπιθύμητα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Περιλαμβάνει επίσης τό γνωστό δάνειο 60 εκατ. δολλ. που συνήψε η Τράπεζα της Ελλάδος τό 1971.

6. Διεύρυνση οικονομικών ανισοτήτων.

α. Ο ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος σε τρέχουσες τιμές από άγροτικές δραστηριότητες από 17% στη τετραετία 1963-66 είναι 6-6,5% στις τετραετίες μετά τό 1967 παρά την επανάληψη της μεταναστεύσεως, ενώ ο ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν άστικού εισοδήματος παραμένει κοντά στο 9,3%. Η μεταβολή των σχέσεων αυτών σημαίνει διεύρυνση της ανισότητος σε βάρος του εισοδήματος από άγροτικές δραστηριότητες.

β. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των χρηματικών (όνομαστικών) αποδοχών των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων, των υπαλλήλων δημοσίων οργανισμών, επιχειρήσεων και των μεγαλύτερων τραπεζών, είναι κατώτερος στην τετραετία 1967-70 σε σύγκριση προς την τετραετία 1963-66. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός άνοδου για τὰ κατώτατα ήμερομίσθια είναι 8,4% στην τετραετία 1967-70 και 5,2% στην τετραετία 1968-71 συγκρινόμενος με 8% στην τετραετία 1963-66. Οι ρυθμοί άνοδου των αποδοχών εργατών και υπαλλήλων στη βιομηχανία είναι περίπου ίσοι στις τετραετίες μετά τὸ 1967 σε σύγκριση πρὸς τὴ τετραετία 1963-66, ἀλλὰ είναι σαφῆς ἡ μείωση τῶν μέσων ρυθμῶν μεταξύ 1967-70 καὶ 1968-71. Ἡ τάση πρὸς διαμόρφωση ἑνὸς μέσου ποσοστοῦ αύξησης τῆς ἀμοιβῆς κατὰ 6-7% ἐτησίως γιὰ μεγάλες κατηγορίες μισθωτῶν σὲ συνδυασμὸ με μέση ἐτήσια άνοδο τῆς ἀπασχολήσεως γύρω στὸ 3,5% κατ'ἀνώτατο ὄριο καὶ με μέσο ἐτήσιο ποσοστὸ αύξησης τοῦ συνολικοῦ άστικοῦ εἰσοδήματος γύρω στὸ 11,5% σημαίνει διεύρυνση τῆς συμμετοχῆς τοῦ εἰσοδήματος ποῦ δέν προέρχεται ἀπὸ ἐργασία στὸ συνολικὸ εἰσόδημα. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἐνισχύεται ἀπὸ τὶς ἐνδείξεις αύξησης τῶν κερδῶν σὲ βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεις ἂν καὶ πιθανῶς ἡ αύξηση νά εἶναι ἐντονώτερη σὲ ἄλλες κατηγορίες δραστηριοτήτων.

γ. Οἱ ἐξαιρετικῆς φορολογικῆς μεταχειρίσεις σὲ ὄφελος οἰκονομικῶν ἰσχυρῶν ομάδων διευρύνουν τὶς οἰκονομικῆς ἀνισότητες ποῦ ἀπομένουν μετὰ τὴν πληρωμὴ τῶν φόρων.

δ. Οἱ ὀφωτικῆς τάσεις στὶς τιμές τοῦς τελευταίους μῆνες ὀφείλονται σὲ περισσότερα αἷτια. Σημαντικὴ εἶναι ἡ ἐπίδραση ἀπὸ τὴν άνοδο πολλῶν διεθνῶν τιμῶν σὲ συνδυασμὸ με τὴ μείωση τῆς ἰσοτιμίας τῆς δραχμῆς μαζί με τὸ δολλάριο σὲ σχέση πρὸς διάφορα εὐρωπαϊκὰ νομίσματα καὶ τὸ ἰάπωνικὸ, κατὰ ποσοστὰ 7,5 μέχρι 16,9%. Τὴν ὀφωτικὴ τάση ἐνισχύει ἔμμεσα καὶ ἡ ἔντονη άνοδος τῶν τιμῶν τῶν μετοχῶν σὲ χρηματιστήριο ἀλλὰ καὶ ἄλλων περιουσιακῶν στοιχείων, ποῦ δέν εἶναι ἄσχετη πρὸς τὴ μεγάλη ἐπέκταση τοῦ τραπεζικοῦ δανεισμοῦ καὶ τῆς ρευστότητος. Ἡ συγκράτηση τῶν τιμῶν δέν πραγματοποιεῖται με ἀπειλές καὶ άστυνομικὰ μέτρα. Εἶναι πρόβλημα βαθύτερης ἐκτιμῆσεως τῶν συνθηκῶν λειτουργίας καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἰσορροπίας τῆς οἰκονομίας με ἀνεμπόδιση διοχέτευση τῆς ζήτησεως πρὸς τὸ ἐξωτερικὸ.

7. Ἡ τάξη καὶ ἡρεμία χωρὶς ἀντιπροσωπευτικὴ διακυβέρνηση δὲν ἐνισχύει τὴν ἐπιχειρηματικότητα.

Ἡ εἰσοδή ἐπιχειρηματικῶν κεφαλαίων ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ κατὰ τὸ νόμο 2687/1953 ἀλλὰ καὶ "λοιπῶν" ἐπιχειρηματικῶν κεφαλαίων εἶναι μειωμένη. Τὸ ἀκαθάριστο σύνολο τῶν εἰσοδῶν αὐτῶν ἀπὸ 377 ἑκατ. δολλ. στὴν τετραετία 1963-66 εἶναι 320 ἑκατ. δολλ. στὴν τετραετία 1968-71, καὶ ἂν ἀφαιρεθῆ ὁ ἐπαναπατρισμός κεφαλαίων ἢ καθαρὴ εἰσοδή εἶναι 359 ἑκατ. δολλ. καὶ 200 ἑκατ. δολλ. στὴν τετραετία 1968-71. *Στὴν τετραετία 1963-66*

Παρά τὴ μεγάλη ἐπιτάχυνση στὴν ἀύξηση τοῦ τραπεζικοῦ δανεισμοῦ καὶ τὶς ἐξαιρετικὲς φορολογικὲς μεταχειρίσεις καὶ ἄλλες ἐνθαρρύνσεις, ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμός πραγματικῆς ἀύξησης τῶν ἰδιωτικῶν ἀκαθαρίστων ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου μειώθηκε ἀπὸ 15% στὴν τετραετία 1963-66 σὲ 10,5% καὶ 13,3% στὶς τετραετίες 1967-70 καὶ 1968-71, ἀντίστοιχα, καὶ εἶναι 5% στὴν διετία 1970-71.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΘΦ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ

29 Ἀπριλίου, 1972